

Asia: VN/21072/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeuspalveluvirastosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 1 Oikeuspalveluviraston tehtävät ja organisaatio

Oikeuspalveluviraston tehtäviä koskevassa 2 §:ssä ehdotetaan 2. kohtaan lisättäväksi edunvalvontapalvelujen riittävästä määrästä huolehtimisen rinnalle myös näiden palvelujen asianmukaisuudesta huolehtiminen: ”... riittävä määrä asianmukaisesti tuotettuja edunvalvontapalveluita”. Ks. myös kohdassa 5 tähän liittyvästä valvonnasta lausuttua.

2. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 2 Julkinen oikeusapu

Ei lausuttavaa.

3. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 3 Talous- ja velkaneuvonta

Ei lausuttavaa.

4. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 4 Yleinen edunvalvonta

Edunvalvojan palkkiota koskevaan ehdotettuun 24 §:ään voisi siirtää (2 momentiksi) 27 § 3 momentista säännöksen, joka koskee edunvalvojan palkkioon sisältyvän arvonlisäveron hyvittämistä päämiehelle.

Lakiehdotusluonnoksen 25 §:ssä käytetään laista (442/1999) nimitystä ”holhoustoimilaki”, eikä siis ”holhoustoimesta annettu laki”, jota muissa kohdin käytetään.

5. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 5 Hankkiminen muulta palveluntuottajalta

Lakiehdotusluonnoksen 5 luvussa on käytetty sekä yhdyssana- että sanaliittomuotoa (palveluntuottaja / palvelun tuottaja) otsikoissa ja tekstissä.

Ostopalvelujen asianmukaisen hoitamisen varmistamiseksi 26 §:ssä voisi olla säännös, jolla Oikeuspalveluvirasto velvoitettaisiin valvomaan palvelun asianmukaisuutta ja oikeutettaisiin saamaan tämän valvonnan toteuttamiseksi tarpeellisia tietoja palveluntuottajalta ja holhousviranomaiselta. Säännös ei korvaisi holhousviranomaisen valvontaa, vaan täydentäisi sitä. Esimerkiksi toiminnan organisoimiseen, resurssien riittävyyteen, asiakaspalvelun laatuun, palkkiokäytäntöjen yhtenäisyyteen ym. yleisemmän tason kysymyksiin liittyvä valvonta soveltuisi luontevammin Oikeuspalveluvirastolle kuin holhousviranomaiselle. Holhousviranomaisen taholta tapahtuva valvonta, jota toteutetaan lähinnä tilivalvonnan sekä lupa- ja kanteluprosessien avulla, kohdistuu enemmänkin yksittäisten edunvalvontatehtävien hoitamiseen. Ks. myös kohdassa 1 viraston tehtävien kohdalla lausuttua.

Ehdotettu 27 §:n otsake ”Palvelun tuottajan velvollisuudet” ei kovin hyvin kuvaa pykälän sisältöä. 27 § 3 momentin, joka koskee edunvalvojan palkkioon sisältyvän arvonlisäveron hyvittämistä päämiehelle, voisi siirtää edunvalvojan palkkiota koskevan 24 §:n 2 momentiksi.

6. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvuista 6 ja 7 Erinäiset säännökset ja voimaantulo

Ehdotettu 35 § lienee tarkoitettu koskemaan OAEV-piirien päätöksiä koskevaa muutoksenhakua. Tämä ei kuitenkaan yksiselitteisesti ilmene ehdotetusta säädöstekstistä eikä myöskään perusteluista. Sikäli kuin 35 §:n tulkittaisiin koskevan myös edunvalvojan määräämiseen liittyvää muutoksenhakua, kumottavan lain säännösten soveltaminen voisi johtaa siihen, että määräyksiä edelleen annettaisiin OAEV-piirien yleisille edunvalvojille.

7. Lausuntonne talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain, oikeusapulain ja saamen kielilain muutosehdotuksesta

Ei lausuttavaa.

8. Lausuntonne hallituksen esityksen perusteluista ja vaikutuksista

8.1. Taloudelliset vaikutukset Digi- ja väestötietovirastoon

Esityksen vaikutusten kuvauksessa sivuilla 11 ja 17 on käsitelty esityksen taloudellisia vaikutuksia Digi- ja väestötietovirastoon. Nämä on molemmilla em. sivuilla arvioitu 70 000 euron suuruisiksi. Tämä 70 000 euron arvio sisältää lakiehdotukseen kirjatusta organisaatiomuutoksesta suoranaisesti aiheutuvien rekisterien muutostarpeiden kustannukset (= OAEV-piirien korvautuminen Oikeuspalveluvirastolla).

Tosiasiallisesti tähän lain ja organisaation muutokseen liittyviä ovat kuitenkin myös edunvalvojan määräämisprosessiin suunnitellut muutokset, joiden tuloksena asiankäsitelyjärjestelmään (”Maisaan”), holhousasioiden rekisteriin ja väestötietojärjestelmään tehtävät merkinnät

toteutettaisiin kaksivaiheisesti, eri tavalla kuin tähän asti on tehty. Tarkoitus on jo vuoden 2022 aikana asetuksen muutoksella mahdollistaa ja ottaa käyttöön näitä muutoksia, joilla edunvalvontatoimistoilta etukäteen pyydettyjä ns. ehdollisia määräyksistä, joilla tehtävä osoitetaan tietylle yleisen edunvalvojan virkanimikkeelle, pystyttäisiin luopumaan.

Tästä lainmuutosta ennakoivasta menettelystä rekistereihin aiheutuvien muutostarpeiden kustannukset on nyt arvioitu 35 000 euron suuruisiksi. Tästä

25 000 euroa aiheutuisi asiankäsittelyjärjestelmän ja holhousasioiden rekisterin muutoksista ja 10 000 euroa väestötietojärjestelmän muutoksista.

Kun tämä 35 000 euron kustannus lisätään perusteluissa jo mainittuihin 70 000 euron kustannuksiin, yhteenlasketut kustannukset Digi- ja väestötietoviraston rekistereihin tehtävistä muutoksista arvioidaan 105 000 euron suuruisiksi. Tätä määrää on Digi- ja väestötietoviraston taholta esitetty lisätalousarvioon.

8.2. Muita huomioita hallituksen esityksen perusteluihin ja vaikutuksiin

Digi- ja väestötietovirasto näkee ehdotetun organisaatiomuutoksen myönteisenä. Sen voidaan odottaa yhtenäistävän ja järkevöittävän toimintaa ja käytäntöjä organisaation tehtäviin kuuluvissa asioissa. Sen voidaan myös odottaa sujuvoittavan virastojen välistä yhteistyötä sekä holhoustoimen tehtävien hoitamisessa että toiminnan kehittämiseen liittyvissä asioissa, kun yhteistyötä päästään tekemään kahden valtakunnallisen toimijan välillä.

Kohdissa 1 ja 5 Digi- ja väestötietovirasto on esittänyt, että lakitekstiin tehtäisiin lisäyksiä, joilla tähdättäisiin edunvalvontapalvelujen riittävän määrän ohella myös niiden laadun eli asianmukaisen tuottamisen varmistamiseen. Vastaavasti perusteluissa olisi hyvä tuoda tätä pyrkimystä esille. Uusi organisaatio antaa tilaisuuden kiinnittää huomiota myös tähän kansalaisten yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan kannalta tärkeään seikkaan. Kysymyksen on erityisesti vammaisten henkilöiden ja lasten perusoikeuksien toteutumisesta, jolloin valtion kansainvälisten sopimustenkin velvoittamana on pyrittävä kaikin tavoin varmistamaan, että näille tahoille tarjottavat palvelut ovat paitsi määrällisesti riittäviä myös laadukkaita.

Perusteluissa sivuilta 28 – 29 lienee jäänyt osa siihen tarkoitettuun tekstistä pois: ainakin 3 §:n otsikko ja 3 § 1 momentin perustelut näyttäisivät puuttuvan.

Sivulla 30 olevien 9 §:ää koskevien perustelujen toisessa kappaleessa näyttää olevan kirjoitusvirhe kumottavan lain nimessä: ”Säännös vastaisi oikeusavun ja edunvalvonnan osalta kumottavan valtion oikeusapu- ja edunvalvontavirastosta [sic] annetun lain 3 §:ää”.

Sivulla 31 olevien 22 §:ää koskevien perustelujen kolmannen kappaleen rivin 3 alkuun on jäänyt nähtävästi kirjoitusvirheenä pari irrallista sanaa.

Ehdotettu 35 § lienee tarkoitettu koskemaan OAEV-piirien antamia päätöksiä koskevaa muutoksenhakua. Tämä ei kuitenkaan yksiselitteisesti ilmene ehdotetusta säädöstekstistä eikä myöskään perusteluista. Sikäli kuin 35 §:n tulkittaisiin koskevan myös edunvalvojan määräämiseen liittyvää muutoksenhakua, kumottavan lain säännösten soveltaminen voisi johtaa siihen, että määräyksiä edelleen annettaisiin OAEV-piirien yleisille edunvalvojille. Ainakin perusteluissa voitaisiin ehkä selventää pykälän tulkintaa.

Jalonen Aino
Digi- ja väestötietovirasto

Luojus Kimmo
Digi- ja väestötietovirasto